

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף קטו:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רלט

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

תורה אור
בראשית וישב לו (ו) והנה
אֶתְנֵנוּ מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ
הַשָּׁמַיִם וְהָיָה קֶהֱלָאֵתְנִי וְגַם
נִבְרָא הָיָה תְּסַבִּיחָה אֲלֵמִיתִים
וְתִשְׁמַחֲנִין לְאֵלֵינוּ:
תורה רלה
הושע ט (ו) בְּעֵינֵינוּ בְּמִדְבָּר
קִצְאֵתִי יִשְׂרָאֵל כִּבְבוֹרָה
בְּתִמְנָה בְּרָאשִׁיתָה רְאִיתִי
אֲבוֹתֵיכֶם הָיָה בְּאֵר בְּעַל
פְּעוֹר וְיִצְחָר לְבִשְׁת וְיִתְּנִי
שְׁקֻצִים כְּאַתְנֶכֶם:
תורה רלו
בראשית ויצא כט (לד) וַתֵּהָרֶם
עוֹד וַתֵּלֶךְ בֶּן וַתֵּאֱמַר עֲתָה
הַפַּעַם יִלְחָה אִישִׁי אֵלַי כִּי
יִלְחָדִי לֹא שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל כֵּן
קָרָא שְׁמוֹ לְוִי:
תהילים קיט (קסא) שְׁרִים
רְדְּפוּנִי חֲנָם וּמַדְבִּירִן
וְיִמְדְּבִרְךָ פֶּחַד לִבִּי:
תורה רלט
תהילים קכב (ח) לִמְעַן אֲחִי
וְרָצִי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ:
וְיִקְרָא קְדוּשִׁים יְיָ (יח) לֹא
תִסָּר וְלֹא תִסָּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ
וְאֶהְיֶה לְרֹעֶךָ כְּמִוֶּךְ אֲנִי
יְהוָה:
תהילים קכ (ז) אֲנִי שְׁלוֹם
וְכִי אֲדַבֵּר הָיָה לִפְלִתְקָה:
עמוס ד (יג) כִּי הֵנָּה יוֹצֵר
הָרִים וּבִרְאָה רִת וּמַגִּיד לְאָדָם
מָה שָׁחַ עֲשֵׂה שָׁחַ עֲשֵׂה
וְדָוָךְ עַל בְּגָדֶיךָ אֲרִץ יְהוָה
אֵלֶיךָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
תהילים לט (ד) חֲסִי לִבִּי
בְּקִרְבִּי בְּהִגָּיִי תִבְרַךְ אֵשׁ
בְּדִבְרֵי בְּלָשׁוֹנִי:

קטו: ליקוטי

מלכין . וזה שנאמר ביוסף [א] **והנה קמה אלומתי** [ב]:

רלה [ג] **דע** שמי שהולך ונחלק ונופל . ואזי העולם שוחקין ממנו . והוא מתבייש מזה . זה בא על ידי שפגם בשמחת יו"ט.

כי יו"ט נקרא רגל [ד]. וגם נקרא מועד [ה]. וע"י שפגם בשמחת יו"ט. נעשה מזה רגל מועד [ו]. ע"כ רגלו מועדה ונפל. וזה השחוק ששוחקין . הוא בחי' השמחות נפילות מפגם 'שמחת יו"ט . וע"כ מתבייש . כי ע"א נקרא **בושת** (הושע ט [ז]).

והמבזה את המועדות כאלו עובד עכו"ם (פסחים קיה) [ח] ע"כ באה עליו בושה . ולפעמים הוא לו לכפרה . ולפעמים אין נתכפר לו בזה רק כדי להזכירו שישוב :

רלו [י] **מי** שנוהג רבנות בכשרות ובתמימות כראוי . עי"ז זוכה שיעלה לגדולה לסוף ימיו . וכל מה שנחשב לגדולה באותו הדור . הוא עולה לגדולה זו . כגון בדור הזה שעיקר הגדולה והכבוד הוא כשמהויקין אותו לצדיק מפורסם . אזי זוכה שיתקבל בסוף ימיו למפורסם גדול . אף שבאמת אינו כן . רק שהוא איש כשר פשוט : ונותנין לו שכרו קודם שיוצא מן העולם [יא] ואח"כ וכו' :

רלו [יב] **עיקר** הניגון והכלי שיר הביא לוי לעולם . כמוכא בזוהר (שמות ד' יט ע"א) שעיקר הניגון מסטרא דליוואי . וזה שאמרה לאה **הפעם ילדה אישי אלי** [יג]. שעתה הפעם שנולד לוי שעל ידו בא בחי' הניגון וכלי שיר לעולם **הפעם ילדה אישי אלי** "בודאי" . כי התחברות שני דברים הוא ע"י ניגון וכלי שיר. והבן [יד]. וזה בחי' כלי זמר שמנגנין על התונה :

שרים רדפוני חנם [טו] ר"ת **רחש** [יז]:

"(זה הענין הם דברי צחות שאמר על עצמו . שהיו נוהגין ליתן לו **רחש** [יז] המוגיע להרב . ופ"א עמדנו לפניו בעת שהי' התונה בעיר . ואמר אז ענין הנ"ל מענין כלי זמר שמנגנין על ההתונה כנ"ל . וכי כן היה דרכו בקודש . שע"פ רוב היה אומר תורה מעין מה שהיה נעשה ונדבר אז באותה העת כאשר יתבאר מזה כמ"א [יח]. ואז היו משיחים לפניו מענין **רחש** המוגיע לו . ענה ואמר בודאי מוגיע לי **רחש** . **שרים** רדפוני חנם :

רלה [יט] **כששני** אנשים מהולקים ביניהם על איזה ענין. וכשיבוא השלישי אף שאינו יודע כלל מענינים . אזי יסכים עם אחד יותר מעם חבירו . זה מחמת שהאחד סמוך לשרשו יותר מחבירו . כי בודאי א"א שיהיו שוים לו כאחד . כי אין שני אנשים שווין [כ]. וא"כ ^כבודאי אחד סמוך לו יותר . ומזה בא שהוא מסכים עם זה . והבן :

רלט [כ] **על ידי מחלוקת** אי אפשר לדבר [כב]. כי עיקר הדיבור הוא משלום [כג]. כמ"ש (תהלים קכב) **אדברה נא שלום** . וע"כ צריך כל אחד קודם התפלה לקבל על עצמו מצות עשה **ואהבת לרעך כמוך** [כד]. כדי שע"ז שיש אהבה ושלום. עי"ז יוכל לדבר בתפלה . אבל כשאין שלום ויש מחלוקת . א"א לדבר . וע"כ אפי' אם אחד רוצה שלום . רק שהם חולקין עליו.

רלה רלו רלו רלט רמ

מוהר"ן

עכ"ז אין השלום בשלימות על כן א"א לדבר ולהתפלל אף שהוא איש שלום . מאחר שהם חולקין עליו . וזה שאמר דוד הע"ה"כ (שם קב) **אני שלום** . כי אני איש שלום ומצידי היה שלום עם כולם . ועכ"ז **וכי אדבר** . **המה למלחמה** . היינו שאף שאני שלום . עם כל זה א"א לדבר מחמת המלחמה והמחלוקת שהם חולקין עלי כנ"ל : **והנה** כל הדיבורים הם משלום כנ"ל . וע"כ מי שהוא בבחי' שלום . יכול לידע כל הדיבורים של כל העולם . כמו הקב"ה שנקרא שלום [כז]. שהוא יודע כל הדיבורים של כל העולם . כ"ש (עמוס ד) **ומגיד לאדם מה שיחו**. כי כל הדיבורים באים משלום כנ"ל . וזה אותיות **שלום** ר"ת **ומגיד לאדם מה שיחו** :

כל הדיבורים באים מחמימות [כח]. ומי שיש בו חמימות הרבה מדבר הרבה [כט]. וכן מי שנתקרב ואין בו חמימות . אין יכול לדבר . כי הדיבור הוא מחמימות [כז]. כמ"ש (תהלים לט) **חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני** . והוא שלהובא דנורא וכו' :

רמ [כז] **כל** ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת . וע"כ כשמקורב להצדיק האמת . יוכל לקבל בקל את מה שצריך לו . הן עשירות או בנים . אבל כשהוא רחוק מהצדיק אזי בא לו בקושי גדול . כי כ"א מקבל עשירות או בנים לפי המזל שלו [כח]. והמזל מקבל ההשפעה מהצדיק . כי משם באים כל ההשפעות . וע"כ כשהוא רחוק מהצדיק . אזי המזל צריך לעשות לו כח גדול . כדי לקבל ההשפעה מהצדיק. מחמת שהוא רחוק ממנו . וע"כ נמצא בזה חילוקים רבים.

לפעמים מגיע לאדם עשירות והוא מת מזה . ונשאר העשירות ליורשין . ולפעמים הוא מת עי"ז שמקבל עשירות וגם אוכד את העשירות . וכן חילוקים רבים . והוא כמו למשל כשאחד רוצה להגביה משא כבד . והוא מכנים כל כחו להגביה המשא מחמת שכבדה מאוד^ה. ולפעמים מגביה המשא . אבל מחמת גודל הכח שהכנים בזה נעקרו ונתלשו מעיו בקרבו עד שמת מחמת זה . אבל יכול להיות שאעפ"כ נשאר המשא בידו . ולפעמים מחמת שנתלש בקרבו נפל גם המשא מידו . נמצא שזה מת מחמת שהגביה המשא וגם המשא לא נשארה אצלו אפי' לבניו. כמו כן בהנ"ל . מחמת שהמזל צריך לעשות לו כח גדול כדי לקבל מהצדיק ההשפעה . מחמת שהוא רחוק ממנו. מחמת זה יכול להיות כמה חילוקים כנ"ל . אבל המקורב להצדיק . אזי אין המזל צריך לעשות לו כח . מחמת שהוא קרוב אצלו: אבל עכ"ז. לפעמים יכול להיות שאדם יתקרב להצדיק האמת . ועי"ז אוכד העשירות . דע כי זה מחמת שהוא רואה דבר יקר גבוה מאוד . ואע"פ דאיהו לא חזי מזליה חזי (מגילה ג) . ומחמת שהמזל רואה דבר יקר ונעלה מאד . עי"ז משליך העשירות מאצלו . כמו מי שנושא משא של נחושת . ורואה זהב ואבנים טובות ויקרים . אזי משליך הכל ורץ והוטף את הדברים היקרים. כמו כן מחמת שנתקרב ורואה יקר מופ

קודם שהאדם יסדר תפלתו. ושער הגלגלים סוף הקדמה לח ד"ה גם והיה מורי.
כב בדפ"ר-המעי"ה. בתקפא - המעי"ה. ומתורלו - המעי"ה
כט שבת י:
ל עיין תורה רז כל הדברים בחי' גבורות
לא לפני הקב"ה (קיצור לק"ט)
כז עיין לעיל תורה לח אות ה', ולקטן סוף תורה מט תניא
כח לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
כט מועד קטן כח. זוהר וישב קפא. בני חיי ומוזנא לא בזכות תליא מלתא אלא במולא תליא מלתא. וזוהר שמות ו. זוהר רע"ט פנחס רסו: ועיין ספר הליקוטים (להארי"ל)- ריש פרשת תולדות
לח מתורלו - מאד

כ עיין שיחות הר"ן קנא וח"מ תיג וימי מוהר"ת ח"א אות ה'. ואות כו (ד"ה אח"כ נסעתי למאהלוב). ואות לו (ד"ה בתוך כך הלכתי). ואות מ' ועוד
כא לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
כב עיין תורה כה אות ג' ועיין תורה קלו לכאורה להפך. ועי"ש פל"ח שכיון שמצד החיצוניות הם במקום אחד כמבואר בתורה כה כבר אין מחלוקת. וצ"ע לכאורה כאן מבואר לא כך.
כג מתורצו - בוודאי
כד לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
כה בדורים קדושה (קיצור לק"מ)
כז עיין תורה נו אות ח'. (אלא עשם מדכ על עשם כין המדכיים)
כח ויקרא יט יח. ופ"ח שער עולם העשיה סוף פ"א. ושער הכוונות תחילת דרוש ברכת השחר ד"ה

א עיין ספר חסידים סימן פד
ב לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
ג בראשית כט
ד בתשנ"ט - בוודאי
ה עיין לק"ה ק"ש ד' יא. פ"ר ג' מאמצע אות כו ושיחות הר"ן רעג
ו תהלים קיט [קסא]
ז עיין בן יהודע שבת פז: בשם שערי ג"ע שהוא שם קדוש מועיל לזכירה ולגרש החיצונים עי"ש
ח כל ענין הרחש ומה שבסוגרים הוסיף מוהר"ת בתקפא וצ"ע שפתח סוגרים ולא סגר אותם ונראה שצריך לסגורם בסוף המאמר.
ט רח"ש ר"ת רב חזן שוחט שמנה קהילות ישראל להחזיקם

* בראשית לו
ב עי"ש ילקוט ראובני בשם פ"ר רלב"ק על ע"מ. [הוא פירוש "יזאל משה" על עשרה מאמרות חיקור הדין ח"ד פ"ו סק"ג ועי"ש עוד]
ג לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
ד שמות כג יד
ה ויקרא כג ב'
ו מלשון הכתוב בתהלים יח לו ולא מעדו קרסולי.
ז בלוח שמעיות תקפא בסוף ח"א ציין שיש כאן טעות וכתוב שמהת (ולא כתב שותקן בחלק מהספרים) ובתקפא גיטין מתוקן. ובברגר ואוצר נראה טעות לא בברור.
ח עי"ש פרש"י פסוק ה'
ט ועיין אבות ג' יא שאין לו חלק לעוה"ב
י לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

מאמר על ידי מחלוקת אי אפשר לדבר מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

על-ידי המחלוקת קשה להתפלל ולדבר דבורים וקדושה, על כן קדם התפלה צריך לקבל עליו מצות עשה של ואהבת לרעהו כמון כדי להמשיך אהבה ושלום. כי עקר הדבור הוא משלום (רל"ט): (לקוטי עצות מחלוקת אות כח. וכן הועתק בקל"מ השלם)
כל הדבורים הם משלום. ועל כן מי שהוא בבחינת שלום יכול לידע כל הדבורים של כל העולם (שם רל"ט).
(לקוטי עצות בתרא אות י')
כל הדבורים באים מחמימות, ומי שיש בו חמימות יותר הוא מדבר יותר; וכן מי שנתקרה ואין בו חמימות, אינו יכול לדבר (שם). (לקוטי עצות בתרא אות יא)

שיחות

חיי נפש להרב גדליה קניג זצ"ל אות לט – בשער הכוונות בתחילתו כתב קודם שיסדר האדם תפילתו וכו' צריך שיקבל עליו מצות ואהבת לרעהו כמון ויכוין לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו כי ע"ז תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי... ומאוד הזהירני מורי ז"ל בענין אהבת החברים שלנו של חברתנו וכו' ע"כ, והובאו דברים אלו גם בשער הגלגולים הנ"ל בדף נ"ג ע"א, ובספר פרי עץ חיים בשער הקרבנות סוף פרק ב', ובספר נגיד ומצוה למוהר"ר יעקב חיים צמח זצוק"ל, ובדברי רבינו ז"ל בליקו"א סי' רל"ט ע"ש שכתב שעי"ז יכולים לדבר בתפלה, והוא גם בס' נפש החיים שער ב' פ"ח בסופו בהגדה ע"ש סוד, נמצא כי האהבה והדביקות לצדיקים ע"י הזכרת שמותיהם הק' קודם התפלה הוא אחד מתיקוני התפלה שעי"ז תוכל התפלה לעלות למקומה הראוי לה ותתקבל לרצון לפניו ית'. וזהו א' מהטעמים הנכבדים הידועים לנו בסוד אזהרת רבינו לאנשיו שיקשרו את עצמם לצדיקים שבדור שהם בבחי' משה קודם כל תפלה כמבואר בדבריו ז"ל כ"פ (העתקנום לעיל באות ח') כי ההתקשרות להצדיק הוא בחי' אהבה מה שאוהבין את הצדיק וכמבואר בדבריו ז"ל כ"פ (העתקנום לעיל באות ט"ו) וע"י שמזכירין בפה את ההתקשרות להצדיק שהוא בחי' האהבה שאוהבין את הצדיק שהוא בחי' משה קודם התפלה, עי"ז נכללין ונתדבקין הצדיק הזה וחשובין כאבר מאבריו, ועי"ז נעשה תפלת רבים ותפלתו כלולה מכל תפלות ישראל, כי הצדיק הזה שהוא בבחי' משה כלול מכל נשמות ישראל כדאמרין במס' תענית דף ט' ע"א משה כיון דלרבים הוא בעי כרבים דמי. וגם עי"ז נתעורר זכותו וכינסת הספרים אחרים שם משה כיון דאלים זכותו כרבים דמי. וכמבואר בליקו"א סי' קמ"ג. וכן מבואר בזה"ק בראשית דף כ"ה ע"א, במדרש רבה שה"ש פרשה א' ס"ד, וע"ע בשער הגלגולים הנ"ל הקדמה ל"ד, וכן אחו"ל גם על ישעיה הנביא בסנהדרין דף ק"ג ע"ב כמאן אזלא הא דאמר רבה בר בר חנה שקולה נשמה של צדיק אחד כנגד כל העולם כולו וכו' כמ"ד ישעיה הרג וכו', ועי"ז נעשה כמקבל עליו מצוות עשה של ואהבת לרעהו כמון בכל הבחינות הן אהבת כל בני ישראל בכלל וכן אהבת החברים שהם הצדיקים בפרט, ועי"ז תפלתו נשמעת ומקובלת ועושה פרי כדבעי כמבואר בשער הכוונות הנ"ל, וזהו מ"ש רבינו בספר המדות ח"א אות צ' צדיק סי' קל"ב התפלה שאדם מתפלל בהתקשרות הצדיקים הוא נענה, ועי"ן שם במ"מ הרב ז"ל מטשעהרין שמוכן ומבואר מדבריו ששמואל הנביא התנהג כן ע"ש. כי דע אשר ההתקשרות שהוא האהבה לכלל ישראל הוא דייקא ע"י ההתקשרות להצדיק האמת, כי אי אפשר לכל אחד ואחד להתקשר ולהתדבק באמת לכלל ישראל כי אם הצדיק הגדול במעלה מאוד שהוא בבחי' משה כי רק הוא יודע מעלתו ושורשם ואוחז ונאחז בהם בסוד (איוב כ"ו) מאחז פני כסא ששם שורש נשמות ישראל, וע"כ רק ע"י הצדיק הזה שהוא בבחי' משה אפשר להיות נכלל ומקושר בכלל נשמות ישראל המוכרחת לתיקון ועליית התפלה כמבואר בליקוטי הלכות ח' חו"מ הלכות ערב הלכה ה' הנכללת בהלכות גבוהות חוב מהלקוחות וה' אפותיקי ה"ה אות כ"ז ובאות ל"ג ובאות מ"א ע"ש שכתב ז"ל כי רק משה יכול בכחו לקשר עצמו עם שרשי נשמות ישראל ע"י ראשי הדור האמיתיים הכלולים בו כי משה זכה לכל התיקונים וכו' ועל כולם מה שהיה עניו מכל האדם והיה אין ממש וכו' והוא מזכה את כל ישראל הכלולים בו וכו' ע"כ.

והנה ענין התפלה להשי"י אם כי היא מסורה לכל אדם, אבל ענינה ומדותיה גבוה ונשגב ונורא מאד כמבואר בכל הספרים הק', ועד שלא באו אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב וגילוה והמשיכוה בעולם, היתה נעלמה מעין כל חי, והם הראשונים שהשיגו אותה והשתמשו בה ואחריהם גם השיגוה בחי' צדיקים והשתמשו בה במסירות נפש ממש מה שלא עשו כן

כא ער בר אייר תשפ"ה ירושלים

² בקיצור ליקוטי מוהר"ן השלם (שכידוע נקרא שלם כי הוא חיבור של ג' ספרים שערך הרב ישראל קרדונר בשנת תרע"ג והם קיצור לק"מ הישן של מוהר"ן ולקוטי עצות של מוהר"ן ולקוטי עצות בתרא של הטשערינער רב). העתיק את הלק"ע של מוהר"ן, ומלק"ע בתרא העתיק רק את אות יא ושינה בו הרבה – זה לשונו – כל הדבורים באים מחמימות, ומי שיש בו חמימות הרבה בקדושה מדבר הרבה לפני השם יתברך (עין פנים): וצ"ע מדוע השמיט לגמרי את סעיף י' מלק"ע בתרא. וכנראה סבר שדבר זה אינו שווה לכל נפש אלא לצדיקים גדולים מאד. עוד צ"ע מנין לו לחדש שרבנו מדבר רק על חמימות בקדושה ורק על דבור לפני ה' ית'. ראה בקושיות ובהערה בפנים.

האבות הק' כמבואר בחז"ל בענין נח ואברהם ומשה, (עיין בזוה"ק וירא דף ק"ו ע"א) ועל כן צריך כל אדם שיתפלל תפלתו בהתקשרות אליהם, היינו שיכין תפלתו על דעתם ועל כוונתם בכדי שלא יתראה בתפלתו כעושה מעשה קוף בעלמא. עכ"ל.

ועיין קדושת שבת סימן סב

לקוטי הלכות

אין

קושיות

- א. עיקר הדבור הוא משלום – ובתורה רז כל הדבורים הם בחי' גבורות וצ"ע כי ידוע ששלום הוא היסוד וביסוד ידוע שיש חסדים וגבורות ומדוע הדבור הוא רק מהגבורות.
- ב. ע"כ צריך לקבל ואהבת לרעך כמוך – צ"ע מאיזה שלום בא הדבור מהשלום ביני לאדם שאני מדבר עמו או מהשלום הכללי שלי עם כל העולם?
- ג. צריך כל אחד קודם התפלה לקבל על עצמו מצות עשה ואהבת לרעך כמוך – צ"ע שלא מבאר האם הכוונה לאהבת כל ישראל או רק הנמצאים במניין שלו או בעיר שלו וכו'. אבל עיין בשער הכוונות שהעיקר לחבריא שהתפלל עמהם אבל גם עם כל ישראל, ועיין לעיל בשיחות כיצד יקיים זאת ע"י התקשרות לצדיקים אמיתים.
- ד. אע"פ שאתה אוהב את כולם אבל אם יש שלא אוהבים אותך אתה כבר לא יכול לדבר. – וצ"ע א"כ לשם מה צריך קודם התפלה לקבל על עצמו לאהוב כל אחד מישראל כיון שיש איזה אדם שלא אוהב אותי לא יועיל לי שתפילתי תתקבל.
- ה. אע"פ שאתה אוהב את כולם אבל יש שלא אוהבים אותך אתה כבר לא יכול לדבר. – וצ"ע א"כ לא שבקת חי לכל בריה ושום אדם לא יכול להתפלל כי יש איזה אחד בעולם שלא אוהב אותו. וכ"ש הצדיק שיש לו הרבה שונאים, ואנשיו שכל חטאם רק בזה שמקורבים אליו, ואעפ"כ שונאים אותם. יש להעיר שהדיבור הזה נשמט מכל הקיצורים והעצות שלא נמצא לא בלק"ע ולא בקיצור לק"מ. אלא רק בתפילה של מוהר"ן על תורה זו בעלים לתרופה סימן קמא.
- ו. דוד המלך מתאונן לפני ה' אני שלום וכי אדבר המה למלחמה, צ"ע האם קבל הקב"ה את התנצלותו, ואעפ"י שהיה חסרון במדת השלום שלו קבל את תפילותיו? מי לנו גדול מדוד המלך בשלימות התפילות שלו עד שעשה מהם ספר כגד חמישה חומשי תורה עשה חמישה חומשי תפילה, השוין לכל נפש, וכל אחד מישראל כשמתפלל בלשונו הקדושה של דוד דייקא מתקבלות תפלותיו יותר, מוכרח שהתקבלה התנצלותו, ורבנו רק מביא את דבריו לומר שבאמת דבר זה צריך התנצלות, כי באמת גם איש שלום יש מניעה גדולה בתפלתו כשמאיזה סיבה חולקים עליו, ובפרט שבדרך כלל צדיק גדול בכוונה עושה שיחלקו עליו כמבואר בכמה מוקמות ראה חיי"מ סימן תב. על כן עכ"פ צריך התנצלות.
- ז. אני שלום וכי אדבר המה למלחמה – צ"ע זה שייך אצל כל אדם, וא"כ מי שיכול להתפלל, האם כיון שאמרו והייתם נקיים מזה ומישראל, כל אחד אשם אם יש לו שונאים? והאם מי שלא הצליח לצאת חובת כולם האם נתקיים בו מחז"ל בסנהדרין קג: מי שיש לו שונאים למטה יש לו שונאים למעלה?
- ח. כל הדיבורים הם משלום כנ"ל, וע"כ מי שהוא בבחי' שלום, יכול לידע כל הדיבורים של כל העולם, כמו הקב"ה שנקרא שלום, שהוא יודע כל הדיבורים של כל העולם, כ"ש (עמוס ד) "ומגיד לאדם מה שיחור" – צ"ע דלעיל ביאר שכל הדיבורים משלום ע"כ כדי לדבר צריך שלום, אבל שגם יזכה ע"י שלום לידע מה שלא שמע צ"ע גדול. וראה בקיצור לקוטי מוהר"ן השלם שהשמיט את הקטע הזה אע"פ שהובא בלקוטי עצות המשלש. ונ"ל כי באמת הוא תימה גדול ולא מובן. (עיין בפנים)
- ט. כל הדיבורים הם משלום כנ"ל, וע"כ מי שהוא בבחי' שלום, יכול לידע כל הדיבורים של כל העולם, כמו הקב"ה שנקרא שלום, שהוא יודע כל הדיבורים של כל העולם, כ"ש (עמוס ד) "ומגיד לאדם מה שיחור" – צ"ע כי האריז"ל¹ מבאר שגם הקב"ה יודע מה שאדם משיח בחדרי חדרים רק ע"י שנשמטו של אותו אדם עולה אליו בלילה ומספרת לו. ולפי ביאורו של רבנו כאן מה יש לנשמה לספר הרי הוא כבר יודע. ועוד יותר צ"ע על שני הביאורים הרי הקב"ה מעל הזמן והמקום ונמצא בכל מקום תמיד ושומע ויודע הכל.
- י. ומי שיש בו חמימות הרבה מדבר הרבה – צ"ע בקיצור לק"מ השלם אוסיף שמדבר הרבה לפני ה' וצ"ע כיון שהדבור מחמימות מאי שנא לפני ה' או לא לפני ה'?

¹ ספר הליקוטים פרשת בשלח – פרק י – לכן ישתדל האדם שלא לדבר דברים בטלים, כי אם לעסוק בתורה, לפי שאין אומר ואין דברים שהאדם מדבר בעוה"ז שלא ישמעו קולם למעלה, כי עוף השמים יוליך את הקול ונשמטו הולכת בכל לילה להעיד:

יא. ומי שיש בו חמימות הרבה מדבר הרבה, וכן מי שנתקרה ואין בו חמימות, אין יכול לדבר – צ"ע שבמי שיש בו חמימות אמר שמדבר הרבה, ומי שאין בו חמימות אמר שלא יכול לדבר, ולא אמר שמדבר מעט. ונ"ל קצת בדוחק לומר שרבו רמז כאן לשני ביאורים אחד שבאמת כפשוטו שהחמימות שבאדם גורמת לו לדבר הרבה וקריירות לדבר מעט, אבל לגבי קריירות נקט לא יכול לדבר כי באמת עיקר הפירוש הוא שלא יכול לדבר דבור המתקבל. כי זה עיקר הנושא כאן. אלא שאגב גם אמר שכל הדבור הוא מצד החמימות. וכמו שהחמימות רעה גורמת לתאוות ניאוף כך היא גם גורמת לתאוה לדבר¹ כי גם הדיבור הוא השפעה שבאה מהחמימות, ואדם קר מסתמא יהיה טבעו לדבר מעט.

יב. בסוף התורה והוא שלהובא דנורא וכו': צ"ע מאי וכו'? מבואר שם שמתייחס לפסוק "חם לבי בקרבי בהגיגי תבער" אש דברתי בלשוני, פסוק זה מובא גם בתורה יט אות ה', לענין שמי שיש לו שלימות לשון הקודש מקרר את חמימות היצירה בלשון הקודש בבחי' תהלים לט חם לבי בקרבי וכו' דברתי בלשוני. אבל מי שאין לו שלימות לשון הקודש היצירה מחמם אותו. ושלימות לשון הקודש היא תפילה בשלימות דהיינו בבחי' בהגיגי תבער אש ששורף את כל המונע את התפילה, כי אש התאוה ואש התפילה הן זו לעומת זו וכשמתגבר באש התפילה מכניע את אש התאוה. וזה ע"י יראת שמים כמבואר שם – וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים ס): "אֱלֹקִים דָּבַר בְּקִדְשׁוֹ", שְׁדָבַר הַקֹּדֶשׁ תּוֹלָה בְּאֱלֹקִים יִרְאָה. ואזי הדבור הוא אשה יראת ה'. ע"ש.

הקדמה

בענין הדבור הרבה רבנו לדבר, ולבאר כיצד זוכים לדבר לפני ה'. ראה לקוטי עצות דבור ותפלה. גם הענין שע"י שלום יכול לדבר דבורים של קדושה כבר האריך בזה בתורה פ' שזוכים לשלום ע"י מסירות נפש. ובתורה נז ביאר שזוכים לזה ע"י תענית וע"י עונג שבת. ובתורה יד ביאר ע"י יראה. אבל כאן מבאר כפשוטו של שלום זוכים ע"י שמקבל על עצמו מצוות ואהבת לרעה כמון ויש לו שלום עם כל אחד מישראל.

הקשר בין דבור לשלום ראה בתורה נז אות ח"ו² כתיב "ולא יכלו דברו לשלום" כיון שהיה רק שלום של חול ע"י תענית, ולא של עונג שבת, על כן עדיין היה לפקד כועס איזה משהו אחיזה בו. וע"ש שמדובר בשלום שבין יוסף ואחיו דהיינו בין אלה שמדברים. אבל כאן מבאר שא"א לדבר אל הקב"ה, עד שיהיה לו שלום עם כל ישראל. דהיינו שלא יועיל לו שיקיים ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, וגם הקב"ה אוהב אותו, אלא רק עד שתהיה לו אהבה שלימה בבחי' "כמון" עם כל יהודי. ונראה כוונתו כיון שישראל מצד שרש נשמתם כל אחד חלק אלוך נמצא כלל ישראל אחד עם הקב"ה (וזהו ויקרא עג.), על כן כשחסר בשלום שלי עם ישראל, חסר בשלום שלי עם הקב"ה. וכעין זה ראה שיחות הר"ן צא"ו³ שמי שאיזה ישראל אחד חשון אצלו, אזי חשון אצלו את בתורה וא"א שיהיה לו חיבור שלם עם התורה. ולכאורה היינו כנ"ל כי ישראל ואורייתא והקב"ה אחד כמבואר בזהו ויקרא עג.

¹ על כן גם הזיווג נקרא דבור ראה ברכות ג. אשמורה שלישית אשה מספרת עם בעלה. וכן במשנה בכתובות יג. ראה מדברת עם אחד וכו' רבי יהושע אומר לא מפייה אנו חייין אלא הרי זו בחזקת בעולה וכו'.

² תורה נז אות ו' – ועל ידי הצום והתענית הוא מתקן את פניו, ומחזיר לעצמו את חכמתו, שהיא צלמו המאיר בפניו. ואז הכל יראים ממנו, ואיביו נופלים לפניו. לפניו דיקא, כי עקר נפילתם, מחמת הפנים פנ"ל. וכל זה נעשה על ידי הצום, כי על ידי הצום, נכנע הפקד לפני המה. כי ביום שאדם אוכל, אז הפקד נזון תחלה, ואחר כך הוא שולח להמה. נמצא ביום האכילה, הגדלה והממשלה להפקד. וכשמתענה, אזי נזון המה תחלה, והמה שולח מזון אחר כך להפקד (יא). נמצא ביום הצום, נכנע הפקד לפני המה, והגדלה והממשלה להמה. וזהו תקון למה שפגם בתחלה בהחכמה, שהיא המה, שהיא הצלם המאיר בפניו. ועכשיו על ידי התענית, הוא מכניע את הפקד, ונותן הממשלה להמה. וכשנכנע הפקד, שהוא ראש המקטרגים, אזי נכנעים כל האויבים האחרונים בהפקד: וזה אותיות צום נוטריקון וכתותי מפניו צרי (תהלים פ"ט), שעל ידי הצום, נכנע הפקד, ונתתן מלח החכמה, שהיא הצלם, ומאיר בפני אדם. ועל ידי הצלם שפניו, על ידי זה: "כתותי מפניו צרי", מפניו דיקא פנ"ל: אבל כשזוכה לבחינת ענג שבת פנ"ל, אז אין צריך לצום (יב). כי פועל באכילתו, מה שפעל על ידי הצום, הינו להשפית או"ב. כי אכילת שבת, קדש היא, "וכל זר לא יאכל קדש" (ויקרא כ"ב). ואז נכנע הפקד, ואז נתבטל בחו, בבחינת (תרומה קל"ה): וכל שולטני רגזין, שהם בחינת כבד פועל, פלגו ערקין ואתעברו. ואז וכלא אהבה, בבחינת (שיר השירים ז): "אהבה בתענוגים", וכל זה מענג שבת הנ"ל: (הגהה ונתגדל המה החכמה ומאיר בפניו, בבחינת ואנפא נהירין בנהירו עלאה)

אות וחו ודע, שיש חלוק בין השלום של התענית של חל, ובין השלום של ענג שבת. הינו השלום של תענית אין לו בחינת דבור, בחינת (פראשית ל"ז): "ולא יכלו דברו לשלום". אבל על ידי ענג אכילת שבת, נשלם הדבור לשלום, בבחינת (תהלים קכ"ב): "למען אחי ורעי אדברה נא שלום". בחינת (ישעיה נ"ח): "דבר דבר" הנאמר בשבת. כי הפה נשלם באור גדול, בשעת אכילת שבת:

³ שיחות הר"ן אות צא – (בחי"מ – בערב ר"ה תקעא שאלו את רבנו סגולה להתמדה והשיב להם) סגולה להתמדה שזוכה להיות מתמיד בלמודו, הוא להזהר לבלי לדבר על שום איש ישראלי. כמו כשהכלה היא יפה אזי האהבה בשלמות. אבל כשיש להכלה איזה חסרון ומום, אזי בודאי אין האהבה בשלמות. כמו כן התורה נקראת כלה כמו שכתוב (דברים ל"ד): "תורה צוה לנו משה מורשה" ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נז. פסחים מט): "אל תקרי מורשה אלא מאורסה", וכל אחד מישראל יש לו את בתורה, כי ששים רבוא אותיות התורה כנגד ששים רבוא נשמות ישראל (וזהו חדש שיר השירים עד.). וכשיש חסרון באחד מישראל נמצא שיש חסרון בתורה ששם שרש נשמות ישראל כנ"ל. ועל כן בודאי אי אפשר לאהב את התורה בשלמות. אבל כשיזהר מדבר על שום ישראל ולבלי למצא שום חסרון בשום ישראלי נמצא שאין בהתורה שום חסרון ומום אזי בודאי יאהב את התורה מאד. ואזי יתמיד בלמוד התורה מגדל האהבה כנוכח לעיל: וזהו "תורת ה' תמימה" (תהלים יט ח) הינו כשתורת ה' היא תמימה בלי שום חסרון ומום דהינו כשנזהרין לבלי לדבר ולבלי למצא שום חסרון בשום ישראלי שהוא את מהתורה, נמצא שאז תורת ה' תמימה בלי שום חסרון ומום, אזי הוא משיבת נפש. כי אז דיקא זוכין לאהבת התורה ומרגישין טעם מתיקות התורה שמשיבה את הנפש מאחר שאין בה שום חסרון כנ"ל. ואז זוכין להתמדה כנוכח לעיל:

ביאור העניין שהדבור הוא משלום נ"ל כי שלום מחבר הפכים, חסדים וגבורות (תורה פ') וכן היסוד נקרא שלום/י, כי הוא מדת התקשרות בין משפיע ומקבל, ודיבור הוא השפעה למקבל השומע, אבל בלי שלום שיחבר ביניהם, הדבור הוא לא דיבור, משני טעמים, א' כיון שהמדבר לא מתכוין להשמיע למקבל מסויים, ולא מצמצם דבורו לפי כלי השומע, וב' כי אין מקשיב שומע ומקבל, ודבור שאינו נשמע ומתקבל אינו דיבור (תורה כט).

לכאורה לפי הנ"ל היה לו לומר שע"י תיקון הברית זוכים לדבור (וכמו שאמר בתורה כט ובתורה פ') אבל אדרבה נראה שזה החדוש כאן שע"י "ואהבת לרעך כמוך" עם כל ישראל כולם, מתקן את מדת ההתקשרות שלו, ונוסף לזה עוד סגולה מצד שכל נשמות ישראל הם חלק אלו, וקב"ה וישראל אחד, נמצא שהדיבור באהבה והתקשרות לכל אחד מישראל היא בעצמה תיקון ההתקשרות עם הקב"ה.

יסוד העניין הוא שדבור בין שני בני אדם הוא בחי' זיווג, ממילא דבור לבטלה הוא כמו ז"ל (חרדים פס"ו אות ט/ט), ואע"פ שהשומע שמע אבל אם לא קיבל את הדברים על מנת לקיימם נמצא שדברי המדבר הם לבטלה, על כן תנאי ראשון של דיבור בין בני אדם שיהיה שלום ביניהם, דהיינו חיבור והתקשרות ורצון לקבל אחד מהשני. ואע"פ שהדבור הוא השפעה בחי' חסד, והמקבל הוא בחי' גבורות בחי' נוק'. צ"ל כוונת רבנו שאומר שהדבור הוא מחמימות וגבורות, הכוונה לא לעצם ההשפעה אלא לאופן שמשפיע כדי שיקלט. וכמאמר חז"ל

תורה פ' – הנה ידוע שגדול השלום כמו שדרשו רבותינו ז"ל (עוקצין ג) שלא מצא הקב"ה בלי מחזיק ברכה אלא השלום. ומה הוא השלום, שמחבר תרי הפכים, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (זוהר ויקרא יב): בפסוק עושה שלום במרומיו, כי זה המלאך יאש וזה ממים, שהם תרי הפכים, כי מים מכבה אש, והקב"ה עושה שלום ביניהם ומחברם יחד. והוא בחי' יוסף, כי יוסף מחבר תרי הפכים, חסדים וגבורות. כלל העולה שיוסף הוא בחי' השלום, והשלום הוא בלי שעל ידו בוא יבוא כל ההשפעות והברכות ל"ש"אל. וכוונתו יתברך שמו בזה כדי שיוכל כל אדם הישראלי לדבר דיבורים של קדושה לפני השי"ת. ומה הוא קדושה, חכמה, כי חכמה נקרא קדושה כנודע. וזהו כשאדם מדבר בתורה ותפילה בחכמה ושלל, ומבין ושומע מה ידבר, נקרא קדושה. ויש להשי"ת תענוג גדול מזה כי נבנה מזה מוחין שהיא חכמה....

ביאור מזהר"ת שם – ונראה ביאור הענין כי ע"י השלום יכולין לדבר דיבורים בקדושה, כי השלום מחבר תרי הפכים, חסדים וגבורות, שזהו בחי' יוסף, בחי' מסירת נפש על קידוש השם כנ"ל. ועיקר הקדושה הוא חכמה ומוחין דקדושה, כי חכמה נקרא קודש פ"דוע. כי קודש הוא בחי' ראשית ב"ש (ירמיה ב) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, כי כל ראשית הוא קודש בכל מקום, וראשית הוא בחי' חכמה כ"ש (תהלים קיא) ראשית חכמה. וכשאדם זוכה לדבר דיבורים קדושים של תורה ותפילה, ומכניס כל מוחין וחכמות ודעות בתוך הדיבורים, דהיינו שמקשר מחשבתו היטב להדיבורים ומבין ושומע מה שהוא מדבר, זהו בחי' קודש ויש להשי"ת תענוג גדול מזה. וזהו בחי' שלום שהוא בחי' התחברות חסדים וגבורות, כי הוא מחבר ומקשר החכמה והמוחין שהם בחי' חסדים כנ"ל, להדיבור שהוא בחי' גבורות כנ"ל. וזהו בחי' יוסף כנ"ל. וע"כ נאמר ביוסף (בראשית מא) ומפלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו, כי יוסף הוא כלול מבחי' ידיו ורגליו שהם בחי' החכמה והדיבור. כי ידיו זה בחי' חכמה, בחי' קודש, כ"ש (תהלים קלד) שאנו ידכם קודש, ורגליו זה בחי' הדיבור וכו' כנ"ל....

ספר שערי אורה – שער שני: (ביאור ספירת היסוד) והנה המידה הזאת נקראת בכל התורה כולה שלום. והטעם, כבר הודענוך בהיות ישראל צדיקים וטובים, אזי מידת אדנ"י במילוי ובשלימות ובכל מיני שפע וברכה. ואם ח"ו יצאו ישראל מחפץ השם יתברך, אזי מידת רחמים הנקראת יהו"ה, מסתלקת מהיכל אדנ"י, ואז נשארת ריקנית ושפלה. ובהיות צדי"ק מתעורר בעולם לשוב בתשובה או לתקן הקלקול, אזי המידה הזאת הנקראת שלום, מליץ טוב בין יהו"ה ובין אדנ"י, והוא המטיל שלום ביניהם ומקרב אותם לשכון ביחד בלי פירוד וקיצוץ בעולם, ונמצא יהו"ה אחד באותה שעה: ודע והאמן שאי אפשר לבא ברכה לעולם, וזולתי על ידי המידה הזאת הנקראת שלום, ועל זה נאמר, י"י יברך את עמו בשלום (תהלים כ"ט יא). ואמרו ז"ל (במדבר כ"א א') אין לך כלי מחזיק ברכה אלא שלום: ודע כי לפי שהשלום הוא סוף תשע אספקלריאות עליונות, והוא המריק ברכה בשם אדנ"י, לפיכך נקבע בסוף ברכת כהנים, ובסוף ברכה אחרונה של תפילה, והטעם, כי על פיו יצאו ועל פיו יבואו כל הבאים להידבק באור העליון הנקרא חיי העולם הבא. ויש לי לעורר על הסוד הפנימי, דע כי אמרו ז"ל (שבת פ"ט א'), כשעלה משה למרום, אמר לו הקב"ה, משה אין שלום בעירך, אמר כלום יש עבד שנותן שלום לרבו, אמר לו היה לך לסייעני, באותה שעה פתח משה רבינו ע"ה ואמר, ועתה יגדל נא כח אדנ"י (במדבר י"ד יז), מה כתיב בתריה, סלחתי כדברך ואולם ח"י אנ"י, כלומר החייתיני בדברך. והסוד הזה, כי המידה הנקראת שלום מריק חיים במידת אדנ"י בהתחברם כאחד, וגדול כח השלום שאפילו העליונים צריכים לו, דכתיב, עושה שלום במרומיו (איוב כ"ה ב'). וכשהאדם מחזיק בתורה ובמצוות, כביכול כאילו מטיל שלום בפמליא של מעלה, והסוד, או יחזק במעוץ יעשה שלום לי שלום יעשה לי (ישעיה כ"ז ה').

שער הכוונות – דרושי העמידה דרוש ו – שים שלום כו' הענין הוא כי ברכה זאת היא כנגד היסוד כנ"ל ועתה הוא סוד הזווג והנה שלום הוא בחי' היסוד כי אחר אשר כל הד' היות הנ"ל שהם עסמ"ב שהם המוחין דו"א האירו הארתם וכבר נשלמו בו אז אח"ך יורדת טפת זרע מן המוחין האלה כדי להזדווג עם נוק' וזהו ענין שים שלום. כי אחר אשר כבר נעשה בחי' החיבור והנשיקין בברכות שקדמו כנ"ל אז מתעורר היסוד להתחבר בנקב' וזהו שימת שלום הזה תוך נוק' ציון אשר בה בסוד הכנסת עטר' לצורך הזווג והנה נודע כי בהתעורר היסוד התחתון אל הזווג תיכף ברגע מתעורר המוחין להוריד הטף' וזרעית עד היסוד והנה בברכת שים שלום מתחלת הטפה לרדת מן המוחין אל היסוד שבו ונודע כי טפת הזרע יורדת מן המוח האמצעי הנק' דעת מן החמשה חסדים אשר שם הנתונים תוך היסוד דאימא המתלבשת תוך דעת דו"א כנודע וגם היסוד ההוא דאימא נקרא שלום כי כל יסוד ויסוד נק' שלום ולכן באומרוך בא"י המברך את עמו ישראל בשלום אמר תכוין להמשיך טפת זרע הד' חסדים להוציא' מתוך היסוד דאימא הנתון תוך דעת דו"א ולהוציא גם מתוך הדעת ולהוציא' משם ולהוריד' עד היסוד דו"א הנק' ג"כ שלום.

למעשה יש בזה פולמוס שלם אם הוא רק איסור עשה מדכתיב ודברת בם ולא בדברים בטלים או איסור בפני עצמו ונפ"מ לנשים או במקום שאסור לדבר דברי תורה. (ראה מאמר בעלים לתרופה בעלו קרח תשסו) אבל לענין שלנו, הכוונה לבאר מצד עצם הדבור הוא בחי' של זיווג של מדבר לשומע.

מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, כמבואר בתורה ה'י', כוונה רק דבור שנאמר בחמימות הוא נשמע ומתקבל אצל השומע באופן שיקלט ויוליד אצל השומע מעשה טוב. להבדיל מאדם שמדבר בקרירות שלא נעים לשמוע אותו ובדרך כלל הוא דבור כשאין שלום.

עד כאן ההקדמה

✱

תורה רל"ט [יא]

על ידי מחלוקת אי אפשר לדבר דבור שיהיה נשמע ומתקבל בלב השומע^[1], כי עיקר

הדיבור הוא משלום [יג], כמ"ש (תהלים קכב) ו' אדרבה נא שלום. דהיינו רמז שרק כשיש שלום בין המדבר והשומע, נעשה היחוד ביניהם באופן שיכול להוליד מעשה. כי בלא שלום אזי המדבר לא מכוון דבריו לפי כלי השומע, והשומע לא מכין לבו לקבל את הדברים.

רבנו כאן מדבר בכלליות גדולה על כל דיבור, ואומר שתיקונו לא תלוי רק במדבר אלא גם בשומע. וצריך להבין שזה כלל לא פשוט להעביר איזה מסר מאדם לאדם, אע"פ שאנו רגילים בזה מאד, אבל שמתבוננים בזה, מדובר באיזה רעיון שנמצא במחשבת אדם אחד, וכדי להשמיע אותו לאדם אחר, צריך לתרגמו למילים, ואזי לומר אותו באופן שיתקבל, והשומע צריך להכין לבו לקבל, כי צריך לחזור ולתרגם את המילים שקיבל לרעיון הראשון שאליו התכוון המדבר, והרבה פעמים אנו טועים בכוונת המדבר, וכאן מדבר רבנו על זה כשאין שלום בין המדבר והשומע כמעט א"א כלל שהדיבור יהיה נשמע כראוי ומתקבל כראוי. כי דבור בלא אהבה הוא כמו דיבור מהעורף אל עורף ועוד גם בלי רצון להבין ולקבל.

פשט הדברים הוא בין השומע למדבר ורבנו כאן מחדש שבדיבור עם הקב"ה אזי כל מחלוקת עם כל יהודי בעולם היא חסרון בשלום הנצרך כדי שיהיה דבור הנשמע ומתקבל אצלו ית'.

וע"כ צריך כל אחד קודם התפלה לקבל על עצמו מצות עשה ואהבת לרעך כמוך [טו]/[טז], כמובא^[2] שכך הזהיר האריז"ל את תלמידיו, וביאר להם שע"ז תעלה תפילתם כלולה עם תפילת כל ישראל ותוכל לעשות תיקון למעלה. אבל רבנו מבאר עפ"י הנ"ל הטעם **כדי שע"ז שיש אהבה ושלום, ע"ז**

¹ 'תורה ה' אות ג' – וזה (שם מ"ט): "פי' ידבר חכמות", הינו הדיבור היציא מפי פוגע בחכמה, הינו בגלגלתא דמוחא, ועל ידי זה: "והגות לבי" וכו', הינו שנתעורר על ידי זה הרעם, נתעורר הלב, כמו שאמרנו: "קול מעורר הכוונה" וזה שאמרנו חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות ו') "מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעים", כי מי שיש בו יראה, קולו נעשה רעמים, כי רעם מסטרא דיצחק, כמו שכתוב: "ורעם גבורותיו", ועל ידי זה דבריו נשמעים, הינו משתמע קלא לבריתא, כי תמן תליא שמיעה (ב), כמו שגאמר (חכמוק ג): "ה' שמעתי שמעך יראתי":

² לא ידוע מתי וחיכן נאמרה תורה זו

³ דבורים דקדושה (קיצור לק"מ)

⁴ עין תורה גז את ח'

⁵ 'תהילים פרק קכב (ו) שאלו שלום ירושלים ישליו אהביה: (ז) יהי שלום בחילך שלוח בארמנותיה: (ח) למען אחי ורעי אדרבה נא שלום בך:

⁶ ויקרא יט ית. ופע"ח שער עולם העשיה סוף פ"א. ושער הכוונות תחילת דרוש ברכת השחר ד"ה קודם שהאדם יסדר תפלות. ושער הגלגולים סוף הקדמה לח ד"ה גם הזהיר מורי.

⁷ ויקרא פרק יט (יח) לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אג' ידוד: פרש"י – ואהבת לרעך כמוך – (ת"כ) אר"ע זה כלל גדול בתורה:

משביל לדוד – ואהבת לרעך כמוך אמר ר"ע וכו'. פירש"י בפרק במה מדליקין שכל המצות הנאמרות בתורה נכללו בזה דרעך זה הקדוש ברוך הוא דכתיב רעך ורע אבין אל תעזוב ואל תעבור על דבריו שהרי שנאוי לך שיעברו על דברך ע"ש ולפי"ז מובן למה הוצרך רש"י להביא הדבר בשם בעליו לפי שבא לפרש דלרעך זה הקב"ה ואי לאו דאמר ר"ל לא הוה מפר' הכי מדידיה דלאו אורח ארעא אלא שר"ל ברוח קדשם קבלו שזו כוונת הכתוב והיינו דאמר מר אמר רבי עקיבא זה כלל וכו' כלומר ואי לאו דאמר ר"ע לא הוה אמינא לה:

פירוש הריב"א –וכן יתנהג אדם עם חבירו באהבה מה שלא ירצה שיעשו לו אל יעשהו לחבירו וזהו ואהבת לרעך כמוך. כך פי' הרב אליקים:

⁸ 'פרי עץ חיים – שער עולם העשיה – סוף פרק א' – גם צריך שאחר שישב בבה"ב, קודם שיתחיל להתפלל כלל ועיקר בתפלת שחרית, צריך שיקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך, ויכוין לאהוב כל איש ישראל כנפשו, כי על ידי זה תעלה תפלתו כלולה מכל ישראל, ותוכל לעלות ולעשות פרי ויצלית.

שער הגלגולים הקדמה לח – גם הזהיר מורי ז"ל לי, ולכל החברים שהיינו עמו בחברה ההיא, שקודם תפלת שחרית, נקבל עלינו מ"ע של ואהבת לרעך כמוך, ויכוין לאהוב לכל אחד מישראל כנפשו, כי ע"ז תעלה תפלתו כלולה מכל ישראל, ותוכל לעלות ולעשות תקון למעלה. ובפרט אהבת החברים שלנו, צריך כל אחד ואחד ממנו לכלול עצמו כאלו הוא אבר אחד מן החברים האלו. ולמאד הזהירני מורי ז"ל בענין זה, ואם איזה חבר ח"ו שעומד בצרה, או יש לו איזה חולה בביתו, או בבניו, ישתתף בצערו, ויתפלל עליו, וכן בכל דבריו ישתתף לכל חבריו עמו:

יוכל לדבר בתפלה דבור הנשמע ומתקבל/י^ח. ומסתמא כדי שהקבלה הנ"ל לא תהיה מהשפה ולחוץ אלא באמת יכניס אהבה והתקשרות בלבו לכל אחד, צריך להקדים לזה חיפוש לימוד זכות על כל אותם בני אדם שיש לו קפידה עליהם. ולמעשה העיקר להוציא מהלב כל קפידה על כל אחד מישראל ולהתקשר באהבה לכל מי שמכיר, אבל לכלל ישראל ממש העצה היא להתקשר לצדיק אמיתי שבנשמתו כלולים כל ישראל וכעין שאמר רבנו בתורה א' תנינא/י^ט.

אבל כשאין שלום ויש מחלוקת, א"א לדבר. כי כמו שאי אפשר לדבר דבור הנשמע ומתקבל עם אדם שאתה לא אוהב אותו או שהוא לא אוהב אותך ולא רוצה לשמוע אותך, כך א"א לדבר עם הקב"ה דבור הנשמע ומתקבל כשאתה במחלוקת עם אחד מישראל. כי הישראל הזה הוא חלק אלוהי, נמצא שלבך חלוק מא' מששים רבוא מהקב"ה, ואין לבך שלם עמו ית'. ואע"פ שנדמה לך שלבך שלם עם הקב"ה ואתה משתדל מאוד לקיים מצות ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, אעפ"כ עם לבך חלוק מאיזה יהודי לבך חלוק גם מהקב"ה כי ישראל והקב"ה אחד.

וע"כ אפי' אם אחד רוצה שלום, רק שהם חולקין עליו, עכ"ז אין השלום בשלימות על כן א"א לדבר ולהתפלל אף שהוא איש שלום, מאחר שהם חולקין עליו. וזה שאמר דוד **הע"ה** – המלך עליו השלום, שהיה מתאונן לפני הקב"ה שרוצה לדבר אליו בתפילה כראוי, אבל לא יכול כי **(שם קב)/כא** **אני שלום, כי אני איש שלום ומצידי היה שלום עם כולם, ועכ"ז וכי אדבר, המה למלחמה, היינו שאף שאני שלום, עם כל זה א"א לדבר מחמת המלחמה והמחלוקת שהם חולקין עלי כנ"ל** : (לכאורה אין זו התנצלות כי הרודף שלום צריך לפייס את אויביו וגם להזהר מחשד כמ"ש (במדבר לב כב) "והייתם נקיים מזה" ומישראל", והרי דוד גרם לעצמו את המחלוקת שאע"פ שלא חטא כמבואר בשבת נו. אבל לא נזהר מחילול ה' כמבואר בספרים. ואמרו בסנהדרין קג: מי שיש לו שונאים למטה בידוע שיש לו שונאים למעלה. ונראה שיש לחלק בין סתם אדם/כ"י לצדיק גדול שמוכרח שתהיה עליו מחלוקת כמבואר לכמה טעמים ראה תורה קיד/כ"י שמסלק מעליו את המקטרגים ויכול להמשיך שפע בלא

^ח עיין תורה כט אות ואל כי לא כל דבור נקרא דבור, כי דבור שאינו נשמע ונתקבל אינו נקרא דבור, בחינת (תהלים י"ט): "אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם". ועקר מה שנתקבל הדבור, הוא מחמת הטוב שיש בו, כי טוב הכל חפצים. ועל כן פשט טוב בהדבור, אפי' הדבור נשמע ונתקבל, אבל כשאין טוב בהדבור אינו נתקבל. ואיך עושין הטוב בהדבור? הוא על ידי שלוקחין הדבור מהדעת, אפי' יש בו טוב. אבל כשהדבור בלא דעת, אפי' אין בו טוב. בחינת (משלי י"ט): "גם בלא דעת נפש לא טוב", נפש' הוא הדבור, כמו שכתוב (בראשית ב'): "ויהי האדם לנפש חיה", ותרגומו: 'לרוח ממללא': **אות ובל' ויהקים ולרום את הדעת, הוא על ידי שבח הצדיקים. כשמשבחין ומפאין את הצדיקים, על ידי זה נתרומם הדעת.**

^ט עיין תורה א' תנינא אות וג' ולקשר עצמו לשרשי הנשמות של ישראל צריך לדעת מקור כל הנשמות ומקור חיותם, מהיכן כל נשמה ונשמה מקבלת חיות, והעקר לדעת כל מפרסמי הדור. כי אם אינו יכול לדעת ולקשר עצמו בפרטיות עם כל נשמה ונשמה, צריך לקשר עצמו עם כל מפרסמי ומנהיגי הדור, כי הנשמות נחלקים תחתם, כי כל מפרסם ומנהיג הדור יש לו כמה נשמות פרטיות, השיכים לחלקו, וכשמשקשר עצמו עם המפרסמים, הוא מקשר עם כל פרטי נשמות ישראל. אף צריך לדעת ולהכיר את המפרסמים. כי יש כמה מפרסמים שהם בשקד והם רק על ידי עזות, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין קה): 'עזות מלכותא בלא תנא'.

² בדפוס – המעלה, בתקופה – העלה, ומתורגם – המעלה

^{כא} **תהילים פרק קכ (ה) אויה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר: (ו) רבת שכנה לה נפשי עם שונא שלום: (ז) אני שלום וכי אדבר המה למלחמה: רש"י (ז) אני שלום – עמהם. וכי אדבר – עליהם שלום המה באים להלחם בי:**

מלבי"ם (ז) אני שלום – הגם שאני שלום עמהם, וכי אדבר – עמהם שלום המה – (ידברו שלום) למלחמה – שאני אדבר ותוכי כברי, והם ידברו שלום ובלבם ישימו ארבע בשנאת חנם, וזה גרוע ממשיך ואהלי קדר שרעתם גלויה וידעתי להזהר מרעתם:

^{כב} **שחיב לקיים דברי חז"ל "והייתם נקיים מזה" ומישראל.** אמנם אע"פ שבדאי הדברים כפשוטו אבל הרבה פלפול יש בסוגיא זו ליישב עם עוד מאמרי חז"ל כגון מה שאמר רבי יוסי יהי חלקי עם מי שחושדים בו ואין בו. ועיין שו"ת חת"ס ליקוטים נט כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה והייתם נקיים מזה ומישראל וכו' וכמעט א"א לצאת חובת הבריות וכו' עיי"ש שמה שלא יעשה ידברו בו קלי הדעת ואולי על זה אמר שלמה אין צדיק בארץ שלא יחטא. מאידך כתב המלאכת שלמה שקלים פ"ב מ"ג בשם רבי שלמה אלקבץ (דלא כהחת"ס הנ"ל) שאין לחוש לחשד קלי הדעת שוגה ופתי אלא דווקא לבעלי הדעת. וכן בספר חסידים אות תרכו והייתם נקיים וכו' מהמאמינים ולא ממי שאין מאמין דמה יועיל שתנקה עצמך כיון שאינו מאמין. וכעין זה כתב שם באות של "מישראל" ולא מכל ישראל, כגון גבאי שנותן בסתר ובני אדם שואלים להיכן נעלם הכסף מוטב שיתבייש הגבאי ולא העני. ועיין עוד בזה בהוספות שבסוף הגליון.

^{כג} **תורה קיד – המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר וכו' (תהלים קמ"ז).** כי טוב מאד מעלת הצדיקים הגנוזים, שהן יכולין לקבל שפע רוב טובה להמשיך להעולם, ואינם שואלים עליהם, ואינם מקטרגים עליהם, מחמת שהם גנוזים ואינם מפרסמים. אף אפלו מי שהוא מפרסם, כשיש עליו מחלוקת הוא תעלה לזה. כי המחלוקת מכסה עליו, ועל ידי זה יכול להמשיך שפע להעולם, ולא ימחו ויקטרגו עליו. וזה המכסה שמים בעבים, שמים הוא בחינת הצדיק, על שם אש מים, הינו אהבה ויראה, ועל שם זה נקרא הצדיק שמים. וזה המכסה שמים בעבים, מלשון עביות וגשמייות, שמכסה את הצדיק בעביות וקשיות, שמקשין וחולקין עליו. ועל ידי פסוי המחלוקת והקשיות האלו, המכין לארץ מטר, כי על ידי זה יוכל להמשיך שפע בלי קטרוג כנ"ל: וזה (תהלים ל"ז): צופה רשע לצדיק וכו', שהרשע שחולק על הצדיק הוא רק צופה, הינו צפוי וכסוי על הצדיק, כדי שיוכל להמשיך שפע כנ"ל. אף ומבקש להמיתו, שהרשע מבקש לעקר ולהמית, חס ושלום, את הצדיק, ה' לא יעזבנו בידו: (זה הענין מבאר לעיל בסימן פ"ח בשני לשון קצת. ועיין עוד מזה לקמן סימן ר"ח):

מניעות, ובחיי מוהר"ן אות תב/כ"ו שיש מדרגות שא"א לבוא אליהן רק ע"י מחלוקת. ומסתמא גם מי שחולקים עליו בגלל המחלוקת שיש על הצדיק שהוא מקורב אליו גם לו יש התנצלות כנ"ל)

והנה כל הדיבורים הם משלום כנ"ל, וע"כ מי שהוא בבחי' שלום, דהיינו צדיק שומר הברית הנקרא שלום, ואין לו קפידה ומחלוקת על שום אדם (ולא סובל מחלוקת)/כ"ה, יכול לידע כל הדיבורים של כל העולם, כמו הקב"ה שנקרא שלום [כ"ו]/כ"ה, שהוא יודע/כ"ה כל הדיבורים של כל העולם, כ"ש-כמו שכתוב (עמוס ד')/כ"ט ומגיד לאדם מה שיחוו, פירוש בשעת הדין אחרי הפטירה מגיד ודן הקב"ה את האדם אפילו מה שאמר בחדרי חדרים ואפילו מה שדבר בסתר עם אשתו (חגיגה ה:). כי כל

^{כ"ד} חיי מוהר"ן - אות תב - פעם אחת היו אנשי שלומנו קובלים לפניו שקשה להם לסבל ענין המחלוקת והדריפות וכו', ענה ואמר להם תאמינו לי שיש בידי כח לעשות שלום עם כל העולם שלא יהיה שום חולק עלי, אבל מה אעשה שיש מדרגות והיכלות באלו שאי אפשר לבא אליהם רק על ידי מחלוקת. והראיה, כי משה רבנו עליו השלום בודאי היה לו כח המושף להמשיך את כל ישראל אליו, בדכתיב (שמות ל"ה), וינהל משה את כל עדת בני ישראל, כי הוא היה הדעת של כלל ישראל, והיה בכחו להקדיל ולהמשיך את כלם אליו, ואף על פי כן מה כתיב (שם ל"ג): "והביטו אחרי משה" ודרשו רבותינו זכרונם לברכה מה שדרשו וכו' וכיצא בזה עוד. וכל זה כי יש דברים באלו שאי אפשר לבוא אליהם רק על ידי מחלוקת שחולקין עליו וכו'. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין ז'): 'האי תגרא דמיא לבדקא דמיא' שנאמר, 'פטר מים ראשית מדון' וכו' וכתוב (דברים כ), 'כי האדם עץ השדה'. ועץ השדה (שקורין ביימל) כל מה ששופכין מים סביבו ביותר, הוא גדל ביותר:

^{כ"ה} ראה שיש"ק ח"ג אות קמח - אמר פעם מוהר"ן זכרוננו לברכה, איני סובל כלל וכלל שום מחלוקת, ואף בשרואה אני שני סבילים ברחוב שמתקוטטים ומתנפחים ביניהם, דוקר הדבר בלבי, שטעכט דאס מיר אין הארצן.

^{כ"ז} שבת י':

^{כ"ז} שבת דף י': (מקום שבני אדם עומדין ערומים אין שם שאילת שלום)... אין שם שאילת שלום. מסייע ליה לרב המנונא משמיה דעולא דאמר אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ משום שנאמר (שופטים ו-כד) ויקרא לו ה' שלום. אלא מעתה הימנותא נמי אסור למימר בבית הכסא דכתי' (דברים ז-ט) האל הנאמן, וכ"ה ה"נ, והאמר רבא בר מחסאי אמר רב חמא בר גוריא אמר רב שרי למימר הימנותא בבית הכסא, התם שם גופיה לא איקרי הכי, דמתרגמינן אלהא מהימנא, הכא שם גופיה איקרי שלום דכתיב ויקרא לו ה' שלום: ראה בברייתא בשבועות (לה). שיש שמות משמותיו של הקב"ה שנמחקים, ויש שאינם נמחקים. ויש להעיר שנחלקו בזה הראשונים, דעת התוספות בסוטה (י. ד"ה אלא) ש'שלום' הוא מהשמות שאינם נמחקים, ודעת הרא"ש (שו"ת, כלל ג סי' טו) ששלום הוא מהשמות שמותר למחוקם. (ילקוט ביאורים ברכות נד. הערה עד).

עוד בילקוט ביאורים ברכות נד. הערה עא - כתב הרדב"ן (שו"ת, ח"א סי' רכ) שיש שנהגו שלא לכתוב תיבת 'שלום', ויפה הם עושים, לפי ש'שלום' הוא שמו של הקב"ה, וכיון שאין העולם נזהרים בקדושת הכתבים, אלא משליכים אותם, לכן יש לכתוב תיבה זו חסירה, כדי שלא תבוא לידי בזיון. וכתב, שכל זה דווקא בזמן שאלת שלום, דבאותה שעה מתכוין לתת שלום לחבירו מאת בעל השלום, כמו שאמר בועז לקוצרים ה' עמכם, שזו כוונת הנותן שלום לחבירו, ולכן יש קדושה בתיבת 'שלום' שכותב, ויש להמנע מלכותבה כדי שלא תבוא לידי בזיון, אבל אם כותב תיבת 'שלום' במשמעות אחרת, אינו מתכוין לשם ה', ואין קדושה חלה, ואין בזה קפידא. ודברי הרדב"ן הובאו בפתחי תשובה (יו"ד סי' רעו ס"ק כח).

^{כ"ח} צ"ע מבואר כאן שהקב"ה יודע את כל הדיבורים רק בגלל ששמו מהותו שלום, והרי הוא יודע כי הוא מעל המקום ונמצא בכל מקום ועוד ראה ספר הלכותיים שהוא יודע להגיד לאדם מה שיחוו ביון שיעוף השמים יוליך את הקול היא נשמתו שעולה בלילה ומעידה לפניו. וגם זה צ"ע היתכן שלא יודע שתבוא הנשמה ותעיד לפניו?

^{כ"ט} עמוס פרק ד' (יג) כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחוו עשה שחר עיפה ודרף על בומתי ארץ ידוד אלהי צבאות שמו:

פרש"י - (יג) מה שיחוו - כל מעשיו פורטין לפניו בשעת מיתתו.

הר"י קרא (יג) מה שחוו. כתרוממו לאחזאה לאנשא מה עובדוהי. כלומר הקדוש ברוך הוא אומר לאדם מה שחוו ומעשיו כדי שיעשה תשובה:

רד"ק - וכן הוא מגיד לאדם מה שיחוו מה ענינו ומעשיו ולא יחשב שאינו רואה אותם כמו שהיו אומרים הכופרים אין ה' רואה אותנו כי הנה הוא מגיד לכם מעשיכם ע"י נביאו, שיחוו, בצר"י אתם ידעתם את האיש ואת שיחיו בחיר"ק ושניהם ענין האדם ומעשיו:

מנחת שי - ומגיד לאדם מה שחוו. בפ"ק דחגיגה מאי מה שיחוו אמר רב אפילו שיחה קלה יתירה שבין איש לאשתו מגידים לו בשעת מיתתו וכן בירושלמי פרק אין דורשין אפילו דברים שאין בהן חטא נכתבין לאדם על פנקסו ומי מגיד לאדם הבל היוצא מפיו והכי איתא במ"ר פרשת אמור ואיכה רבתי גבי יתן בעפר פיהו ובסוף מדרש קהלת רבתי נראה שכל המדרשים קוראים שיחיו בחירק השי"ן ובי"ד אכן בספרים שלנו נכתב שחוו בצירי ובלא יו"ד וכן כתב רד"ק שזהו בצירי אבל אתם ידעתם את האיש ואת שיחיו בחירק עכ"ל. ונ"ל דהמדרשים לא פליגי אספרי דילן אך דרשוהו לשון שיחה לפי ששינה הכתוב לכתוב כלשון הזה ולא כתב לשון אחר היותר מובן על ענין האדם ומעשיו: עכ"ל המנחת שי.

מלבי"ם - כי הוא מגיד לאדם מה שחוו - שלא לבד שידע דבור האדם ומעשיו שעושה בכונה, כי גם השיח שהוא שהתנועות או הדבורים הנפלטים ע"י רגשת הנפש שלא בכונה שהאדם עצמו אינו יודע מהם, הוא מגיד לו מה ששח ברגשת נפשו,

שערי קדושה (למהר"ט) - חלק ב שער ה - ואמרו רבותינו ז"ל (חולין דף פ"ט) האמנם אלם צדק תדברון (תהלים נ"ח) מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו אלם, ואמרו רבותינו ז"ל (חגיגה כ"ג ע"א) רבי כד הוה מטי להאי קרא הוה בכי (עמוס ד') כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחוו, אפילו שיחה קלה שאדם משיח עם אשתו ואפילו דברים שאין בהם ממש הם נכתבים על פנקסו של אדם וקוראים לפניו בשעת מיתתו:

הדיבורים באים משלום כנ"ל. וזה אותיות שלום ר"ת ומגיד לאדם מה שיחו : ונראה שהיא מדרגת צדיקים גדולים מאד. שכל כך נכללים בשלום של הקב"ה עד שאוחזים בשרש השלום מהיכן שיוצאים הדיבורים, עד שנשמע להם גם דיבורים של אדם בחדרי חדרים. וצ"ע.

כל הדיבורים באים מחמימות, [ל' / לא] בפשטות הכוונה שהדיבור בא מגבורות חמימות ורגש בחי' אשה, וע"כ עשרה קבים שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים (קדושין מט:): כיון שהן ממידה זו/לכ. אבל לענין שלנו נראה כוונתו שדיבור שנשמע ומתקבל הוא רק דיבור שבא מחמימות דהיינו לב חם אל זה שרוצה לדבר אליו. **ומי שיש בו חמימות הרבה מדבר הרבה** [ל"ג], הכוונה כפשוטו שטבעו לדבר הרבה. אבל לענין שלנו נ"ל שהכוונה שמי שיש בו חמימות, הוא יכול לדבר הרבה דיבור הנשמע ומתקבל, כי דיבורו יוצא מלב חם ועל כן גם נכנס ללב/לד, ועל כן גם יש לו חשק לדבר הרבה.

וכן מי שלהפך שנתקרה ואין בו חמימות, אין יכול לדבר/לה דיבור הנשמע ומתקבל, כי המדבר בקרירות, דהיינו דיבור בלי חמימות אל השומע, אינו מתקבל אצלו, ועל כן לא נקרא דיבור. וכנ"ל שדיבור צריך לצאת משלום, וכשאינו יוצא משלום לא מחבר את המדבר והשומע זה לזה.

כי הדיבור הנשמע ומתקבל הוא מחמימות [ל"ו / לז], כמ"ש כיצד דוד המלך היה מדבר אל הקב"ה (תהלים לט) **חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני, והוא שלהובא דנורא** [לט] דהיינו שהוא דיבור כמו שלהבת אש שיוצאת מפיו ואז הוא דיבור הנשמע ומתקבל כי ע"י שיוצא מלב חם

^ל עיין תורה ר"ו כל הדיבורים בחי' גבורות

^{לא} **תורה רז** – כל הדיבורים הם בחינת גבורות כמו שכתוב (תהלים קמ"ה): **"וגבורתך ידברו"**, וכמו שכתוב בכתבים שהם גבורות שבדעת בוקעין ויוצאין בהם ונעשה מהם ד' מוצאות הפה, נמצא שכל הדיבורים הם בחינת גבורות, וצריך להמתקן, והמתקנה היא על ידי למוד התורה ודיבורים טובים שמדברים, על ידי זה מתקין הדיבורים שהם בחינת הגבורות:

^{לב} **כידוע שאשה בחי' מלכות** בנינה מהגבורות, (וזה ח"ג לר. עץ חיים שער כה סוף דרוש ב') והרגש חזק אצלה מאד, ועיין תורה יט שכל דיבור נקרא אשה וע"ש אות ג' שלימות לשה"ק נקרא אשה חכמה, וע' לשון נקרא אשת כסילות.

^{לד} לפני הקב"ה (קיצור לק"מ)

^{לד} **עיין ספר הישר** (מוסר) לרבנו תם שער יג כל דיבור שיוצא מן הלב יכנס אל הלב.

^{לה} **צ"ע לכאורה** היה צריך לומר מי שאין לו חמימות אזי הוא מדבר מעט, ולא שלא יכול לדבר, ועל כן נראה שרבנו מתכוון כאן לשני פירושים, אחד כפשוטו שבאמת כיון שהדיבור בא מחמימות לכן מי שאין בו חמימות טבעו לדבר מעט, והכי נמי א"א לו לדבר דיבור הנשמע ומתקבל, כי דיבור כזה צריך חמימות, כי דיבור הוא בחי' זיווג, שהמדבר משפיע במקבל, וכדי שיוולד ענין טוב בשומע צריך לדבר בחמימות והתקשרות זה עם זה. וכמבואר בלק"ה גילוח ד' ו' שאש התאוה ואש התפילה הן זו לעומת זו. וזה בחי' מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, כי יראה היא גבורות וחמימות. וכמו שחמימות רעה גורמת לתאוות ניאוף כך היא גם גורמת לתאוה לדבר כי גם הדיבור הוא השפעה שבאה מהחמימות, ואדם קר מסתמא יהיה טבעו לדבר מעט. על כן גם הזיווג נקרא דיבור ראה ברכות ג. אשמורה שלישית אשה מספרת עם בעלה. וכן במשנה בכתובות יג. ראוה מדברת עם אחד וכו' רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיינן אלא הרי זו בחזקת בעולה וכו'.

^{לו} עיין לעיל תורה לח אות ה', ולקמן סוף תורה טט תנינא

^{לז} **תורה לח אות ו'** (וה) **וכשמעלה את הדיבור לשרשו, הינו לגבורות, ומתחיל לדבר בינו לבין קונו בשלהבת הגבורות, ומעורר את עצמו לעבודת השם יתברך. אזי נכנס אור שרש של הגבורות, הינו חמימות הלב כי שרש הגבורות הם בלב, כמו שכתוב (תהלים ל"ט): "חם לבי בקרבי בהגיגי" וכו'.** ושרש אמת של האמת של הדיבור, כמו שכתוב (שם ט"ו): **"ודובר אמת בלבבו"**. ומתחיל לדבר בחמימות שבלב, דיבור אמת שבלב.

תורה מט תנינא – והוא מעלה גדולה, כשיש עדין יצר הרע להאדם, כי אז יכול לעבד אותו יתברך עם היצר הרע ויפא, דהיינו לקח כל ההתלהבות והחמימות ולהכניסו בתוך עבודת השם, דהיינו להתפלל ולהתחנן בחמימות והתלהבות הלב וכיוצא. ואם אין יצר הרע להאדם, אין עבודתו שלמה כלל. והעקר לעצור ולעכב החמימות בעת התאוות, ולהניחו בעת התפלה והעבודה, שם יניח חמימותו והתלהבותו לתוך העבודה פנ"ל. ואפלו מי שאינו איש בשר, נודמן לו לפעמים, שמתפלל בהתלהבות, וזה בא גם כן מחמימות היצר הרע שיש לו, רק שהוא אינו מקבל על זה שחר. אבל מי שרוצה להתנהג בכשרות, הוא מעלה גדולה כשיש לו עדין יצר הרע פנ"ל:

^{לח} **תהילים פרק לג** (ג) **נאלמתי דמיה חשיתי משוב ונאבני נעפר:** (ד) **חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני:** (ה) **הודיעני ידוד קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני:**

מצודות דוד (ד) **חם לבי** – הלב אשר בקרבי נתחמם מאד מאש החלי. בהגיגי – כשהגה יוצא מפי בוערת כאש כי ההבל חם מאד. דברתי בלשוני – מוסב על תבער אש לומר תבער כאש כשאדבר בלשוני וכפל הדבר במ"ש:

מלבי"ם (ד) **חם לבי בקרבי** – לבבי נתחמם מתשוקתו אל הדיבור, עד שבהגיגי תבער אש – בעת התחלתי להגות בדיבור ההגיגי שהוא ממוצע בין הדיבור והמחשבה, היה בקרבי כאש בוערת ונלאתי כלכל ולא אוכל, ולכן דברתי בלשוני – והוצאתי את הגיגי מכח אל הפועל, עתה מתחיל השאלה:

^{לס} לשון זה נמצא בוודי ויצא קנר: בסתרי תורה שם. (ע"ש במפרשים ונראה שהוא החמימות שמקבלת המלכות פה מבינה ליבא וע"ש)

הוא חוקק מקום ונכנס בלב השומע, וכך דוד המלך היה מדבר אל הקב"ה והיו דבריו נשמעים^מ, כמבואר שם בתהלים שפסוק זה היה הקדמה לבקשה שביקש "הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא", וכדי שתתקבל בקשתו^{מא} דיבר בחמימות גדולה כמו אש להבה יוצא מפיו. **וכו'**^{מב} פסוק הנ"ל מובא גם בתורה יט אות ה' ^{מג}, לענין שמי שיש לו שלימות לשון הקודש מקרר את חמימות היצה"ר בלשון הקודש בבחי' (תהלים לט) "חם לבי בקרבי וכו' דברתי בלשוני". אבל מי שאין לו שלימות לשון הקדש היצה"ר מחמם אותו במקרה לילה. ושלימות לשון הקודש היא תפילה בשלימות, דהיינו כנ"ל בבחי' "בהגיגי תבער אש" ששורף את כל המפריע לתפילה (כגון חמימות התאוה)^{מד}, כי אש התאוה ואש התפילה הן זו לעומת זו (לק"ה גילוח ה' ו') וכשמתגבר באש התפילה בבחי' "בהגיגי תבער אש" מכניע את אש התאוה. וזה ע"י יראת שמים כמבואר שם – וְזֶה בְּחִינַת (תהלים ט): "אֱלֹקִים דָּבָר בְּקִדְשׁוֹ", שְׂדֵבּוֹר הַקֹּדֶשׁ תּוֹלָה בְּ"אֱלֹקִים יִרְאָה". ואזי הדבור הוא אשה יראת ה'. ע"ש :

עד כאן ביאור חברותא לתורה רל"ט

ליקוטי תפילות חלק ראשון – תפילה קמא ותתשמגן: מיוסד ע"פ תורה רל"ט:

רבונו של עולם רחם עלי והצילני מריב ומחלוקת כי אתה יודע את לבבי שפאמת אני חפץ בשום מחלוקת כלל כי מי אנכי שיהיה לי מחלוקת עם שום אדם בעולם כי כלם טובים ממני בלי שעור אף אתה יודע עצם המחלוקת שנתרבה בעולם עד אשר אפלו מי שחפץ בשלום באמת הם חולקים עליו כמו שכתוב: "אני שלום וכי אדבר, המה למלחמה" ואתה יודע מה שגורם המחלוקת בעונותינו הרבים, כי גם בלא זה קשה מאד להוציא הדבור של התפלה, ונוסף לזה כמה מעכב המחלוקת את הדבורים של התפלה ועתה מה נעשה אבינו שבשמים, איך לוקחין הדבור להתפלל לפניך, מאחר שנתרבה המחלוקת כל כך בעולם כי כל העולם מלא מחלוקת, וליצא ולבא אין שלום, רחם עלי מלא רחמים, הורני ולמדני איך להתנהג עם כל העולם באופן שלא יהיה שום מחלוקת רק שלום ואמת (אמתי):

ותתשמדו: רבונו של עולם אדון השלום מלך שהשלום שלו, עשה את אשר תעשה ברחמיך הרבים ובנפלאותיך הנוראות, באפן שתבטל כל מיני מחלוקת מן העולם, ותמשיך שלום גדול ונפלא בעולם, באפן שיצא הדבור מהגלות, ותפתח את פינו תמיד, ונזכה לדבר דבורים טובים קדושים הרבה לפניך בתורה ותפלה יומם ולילה "אדני שפתי תפתח, ופי יגיד תהלתך ומלא פי תהלתך, כל היום תפארתך תהלת ידוד ידבר פי, ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד" רחם עלי למען שמך, ופני מעתה לשמור את הדבור והשיחה שלא אדבר שום דבור ושום שיחה שאינה כרצונך חס ושלום כי אתה "יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחו" ואפלו שיחה קלה שבין איש לאשתו אתה מגיד לאדם בשעת הדין או לנו מיום הדין או לנו מיום התוכחה רחם עלי מעתה למען שמך, ושמרני והצילני משיחה ודבור שאינה כרצונך, וסלח ומחל וכפר לי על כל הפגמים שפגמתי בהדבור והשיחה מיום היותי עד הנה, ותמלא כל השמות שפגמתי בשמך הגדול "שיתה ידוד שמך לפי, נצרה על דל שפתי" והיה עם פי בשעת הטיפי ועם ידי בעת מעבדי "שמך נפשי והצילני, אל אבוש כי חסיתי בך" ועזרני

^מ **אע"פ דלעיל** מובא שדוד המלך היה מתנצל "אני שלום וכי אדבר המה למלחמה" נראה שהקב"ה קיבל את התנצלותו, שהרי חיבר ספר שלם של תפילות שהתקבל בכלל ישראל לנצח עד שאמר על עצמו ואני תפילה, ותיקן את מדת המלכות שהיא המדה המתפללת, כידוע שתפילה אמונה היא במדת המלכות. וכן מבואר בגמ' (שבת ל: לקמן) כשבקש דוד בפסוק הזה הודיעני ה' קצי וכו' הקב"ה שמע תפילתו רק התנצל שהיא גורה שא"ל גלות אבל על מה שלא היתה גורה, מיד גילה לו, דהיינו שימות ביום שבת. הרי שהתקבלה תפילתו.

^{מא} **עיין שבת דף ל:** – אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב "הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני". אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם "הודיעני ה' קצי" אמר לו גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם. "ומדת ימי מה היא", גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימיו של אדם. "ואדעה מה חדל אני", אמר לו בשבת תמות. אמות באחד בשבת. אמר לו כבר הגיע מלכות שלמה בנך ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא. אמות בערב שבת. אמר לו "כי טוב יום בחצריך מאלף" טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח

^{מב} **וכו' – ראיתי בניעמוות נצח בשם הר"מ קרמר שוכו'** כאן רומז למבואר בתורה יט אות ה' ע"ש.

^{מג} **תורה יט אות וזו** וזה בחינת מקרה לילה (יב). שהרוח סערה. הינו הרוח שטות, הינו השבעים לשון, עולה על ידי תרגום, על ידי שנה, ויונק מלשון הקדש, מרוח הקדש, מברית קדש. כי מי שיש לו שלמות לשון הקדש, מקרר את חמימותו בלשון הקדש, בבחינת (תהלים לט) "חם לבי בקרבי וכו', דברתי בלשוני", שמקרר חמימותו בדבור של לשון הקדש, בבחינת: "זאת הפעם עצם מעצמי", מכאן שנתקרה דעתו בחנה' (במות ס"ג). אבל מי שאין לו שלמות לשון הקדש, איז הרוח סערה מקרר אותו במקרה לילה בשנה, בבחינת (דברים כ"ה) "אשר קרך בדרך", לשון קרירות; בדרך' הוא בחינת (משלי ל): "כן דרך אשה מנאפת", שהרוח סערה הולך דרך התרגום, שהוא בחינת נהה, ויונק מן החשם"ל הנ"ל:

^{מד} **עיין תורה נ' – כי כל הפוגם בברית, אין יכול להתפלל בבחינת:** "כל עצמותי תאמרנה" (תהלים ל"ה). ובשאינ מתפלל בבחינת: "כל עצמותי", "איז כלבא נחת ואכל קרבנו" (א), הינו תפלתו. ובשמתפלל וטועם מתיקות בדבורי התפלה, זאת הבחינה נקראת "כל עצמותי תאמרנה". ואין יכול לטעם מתיקות בתפלה, אלא כשתקן פגם הברית. כי מייז מתיקין, זה בחינת מייז דדכין, (ב). ורע קדש (ג). שמירת הברית:

והושיעני שאזכה לקיים מצות (עשה) של "ואהבת לרעך כמוך" באמת בכל לבבי ונפשי ומאדי, שאזכה לאהוב את כל אחד מישראל בנפשי ומאדי בכל לבבי באמת ובפרט בכל יום ויום קדם התפלה תפני לקבל עלי מצות עשה זאת באמת בשלמות כרצונך הטוב, באפן שאזכה על ידי זה לדבר דבורי התפלה לפניך בשלמות בכונה גדולה באמת ותהיה תפילתי לנחת ולרצון לפני כסא כבודך, ותעלה ותנשא להיות כתר לראשך ויקים מהרה מקרא שכתוב: "שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביה" יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך למען בית ידוד אלהינו אבקשה טוב לך שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול וכל בנך למדי ידוד ורב שלום בנך וראה בנך שלום על ישראל ידוד עז לעמו יתן ידוד יברך את עמו בשלום" עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

בענין הנ"ל שטען דוד המלך "אני שלום וכי אדבר המה למלחמה".
לכאורה מה הטענה הרי כתיב "והייתם נקיים מה" ומישראל"

במדבר לב כב – (כ) ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני ידוד למלחמה: (כא) ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ידוד עד הורישו את איבי מפניו: (כב) ונכבשה הארץ לפני ידוד ואחר תשבו והייתם נקיים מידוד ומישראל והייתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני ידוד:

במשנה שקלים פ"ג מ"ב אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות וכו'. ובגמ' תענית יא: משה שימש בימי המילואים בחלוק לבן כדי שלא יחשדוהו. אמנם זה דווקא באופן שעושה מעשה המעורר חשד. אבל חז"ל הזהירו מחשד גם במקום שלא עושה מעשה, וכגון בשבת כג. טעם שבחנוכה יניח נר בשני פתחיו למדו מברייתא דטעם שמניחין פאה בסוף השדה ולא באמצע משום חשד.

בירושלמי שקלים פ"ג ה"ב "והייתם נקיים" א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן, בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו שצריך אדם לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום, בתורה דכתיב והייתם נקיים מה' ומישראל, בנביאים דכתיב (יהושע כ"ג) אל אלהים ה' הוא יודע וישראל הוא ידע, ובכתובים דכתיב (משלי ג') ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם. גמליאל זוגא שאל לר' יוסי בר רבי, איזהו המחזור שבכולם, אמר לו, והייתם נקיים מה' ומישראל. וביאר שם התורה תמימה אות ט' – דממנו מבואר שלא די שצריך למצוא חן ושכל טוב אלא שצריך גם להזהר שלא יעלה על דעת איש לחשדו, וגם יש לפרש דמפסוק וישראל הוא ידע אפשר לדחות הראיה ד"ל שהכונה רק שיהיה בכלל דעתו מעורבת עם הבריות וכמ"ש בכתובות י"ז א' והיינו שיהיה נוח לבריות: **בתפארת ישראל** משנה שקלים ג' ב' הנ"ל אות יג חילק שוהייתם נקיים מדובר בעושה מעשה המעורר חשד והפסוק ומצא חן בעיני אלקים ואדם בזהירות מחשד גם בלא שעושה מעשה.

ובכלל רבתי ג' הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו שמא יחשדוך אחרים בדברי עברה.

עיין ספר חסידים מד עה"פ כי על כל מעשה האלקים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב וכו' ועוד שמכשיל את החושדים בו שנעשים על ידו שכל החושד בכשרים לוקה בגופו. ועוד שלא יקבלו ממנו תוכחה כיון שמצאו בו עוולה דטול קורה וכו' **עוד עין יומא פו.** היכי דמי חילול ה' רבי יוחנן אמר כגון אנא דמסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין ועי"ש שענשו מרובה יותר משאר עבירות.

ועיין שו"ת חת"ס ליקוטים נט כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה והייתם נקיים מה' ומישראל וכו' וכמעט א"א לצאת חובת הבריות וכו' עי"ש שמה שלא יעשה ידברו בו קלי הדעת ואולי על זה אמר שלמה אין צדיק בארץ שלא יחטא. **וראיתי מקשים** (שיח שלום מטות עמ' תיב) לפי הנ"ל שתלה והייתם נקיים בחילול ה' איך אמר רבי יוסי יהי חלקי במי שחושדים בו ואין בו. עוד עיין **מלאכת שלימה** על שקלים פ"ב מ"ג בשם ירושלמי גמליאל זוגא שאל לרבי יוסי בי רבון איזהו מחזור שבכולן אמר לו והייתם נקיים מה' ומישראל. וגרסת הראב"ד איזהו חמור מכולם וכן באבות רפ"ב כל שתפארת לו מן האדם. **ומאידך כתב המלאכת שלמה** שם בשם רבי שלמה אלקבץ (דלא כהחת"ס הנ"ל) שאין לחוש לחשד קלי הדעת שוגה ופתי אלא דווקא לבעלי הדעת. וכן בספר **חסידים** אות תרכו והייתם נקיים וכו' מהמאמנים ולא ממי שאין מאמין דמה יועיל שתנקה עצמך כיון שאינו מאמין. **וכעין זה כתב שם באות של** "מישראל" ולא מכל ישראל, כגון גבאי שנותן בסתר ובני אדם שואלים להיכן נעלם הכסף מוטב שיתבייש הגבאי ולא העני.

ואין לומר שצדיקים גדולים שמוחזקים בצדקות לא חששו לזה שהרי

אמרו רבותינו אחד מהטעמים שמשא רבינו הסתלק מדין בנות צלפחד כי הם אמרו לו אביהם מת במדבר והוא לא היה בעדת קורח כלומר כאילו הוא ידיד שלו ולכן הקריב את משפטן לפני ה' וכן אמרו מטעם זה משה לא קנא קנאת השם בזמרי וכזבי כי זמרי אמר לו זאת מותרת או אסרה ואם תאמר אסורה מי התיר לך צפורה

אבל נראה שצדיק החפץ בבזיונות לצורך תיקון מדותיו אין לו חיוב לחוש לזה וצ"ע

עיין שבת קיח: א"ר יוסי יהי חלקי מי שחושדין בו (בדבר עבירה) ואין בו. **ופירש הריטב"א** כיון שזוכה בזה לכפרה גדולה שסובל הדבר. (דהיינו בגלל הבורשה שבזה – **מוהר"ל** – כשם שמי שעבר ומביישים אותו בזה מתכפר לו כ"ש מי שלא עבר כדמצינו בסוטה שאם היא טהורה מקבלת שכר על הבזיון). **והקשה מהרש"א** משבת קכו: א"ר יהושע כשם שדנתוני לזכות כך המקום ידין אתכם לכף זכות. ותירץ שלא היה חפץ בבזיון, או שאשרי נאמר דווקא למי שלא גרם לחשד.

ועיין רבנו בחיי מקץ מי שחושדים בן ואין בן זוכה להשראת השכינה בבנימין שחשדוהו על הגביע וזכה לבין כתפיו שכן. **עוד ראיתי מקשים על רבי יוסי הנ"ל** מיומא יט: הוא פורש ובוכה על שחשדוהו. **ותירץ בפעמי יעקב** שר"י דיבר על שכר עוה"ב דייקא בגלל שבעוה"ז יש לו צער על שנחשד.

רבי יעקב חיים סופר במאמר נרחב מקשה על מאמרו של רבי יוסי מהמון מקומות ומביא כמה מאמרי חז"ל דמצינו שלא חששו לחשד כשמדובר בתועלת הרבים ובפרט בצדקה ומוכיח לפי דרכו שכוונת רבי יוסי היא המשך לדבריו הקודמים יהי חלקי מגבאי צדקה ולא ממחלקי צדקה. ומבאר שדווקא בעניין לגבות צדקה נאמרו דברי רבי יוסי יהי חלקי במי שחושדין

בו ואין בו וגם את דברי רב פפא מביא גרסא שכוונתו היתה לרבי יוסי ולא על עצמו והכוונה שחשדו ברבי יוסי בעניין גבאות צדקה ולא היה בו.

בערכין טו: לשה"ר הורגת שלשה כדמצינו שנהרגה נוב עיר הכהנים בגלל שדברו עליה לשה"ר. וקשה אין מיתה בלא חטא וכן מצינו הרבה שחשדו בהם ולא היה בהם חטא כגון משה רבינו ועיין **ירושלמי פאה פ"ח** מעשה מרבי אלעזר שהצטער שברכוהו ושמח שקללוהו ועי"ש **מעשה** מרבי עקיבא שאמר להיות פרנס על מנת שיקללוהו ויבזוהו, ואם היה בזה עוון שמדברים עליו רע, למה שמח. **ועוד בחובת הלבבות** שער הכניעה פ"ז מבואר שמי שמדברים עליו לשה"ר, מקבל שכר מצוות של המדבר עליו, א"כ בוודאי שלא נענש אלא עוד מקבל שכר. אלא שגם צריך להזהר שלא ידברו עליו, אבל אם דברו ואין בו, יש לו שכר.

עוד יש לדון מצד מאמר חז"ל בשבת קמט: כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה. עיין **שם שוטנשטין** עפ"י ב"ב כב. ותוס' שם שאפילו באופן שפלוני ציער אותו ונענש בידי שמים, ובשם עיין **יעקב ושפת אמת** דווקא כשביקש שפלוני המצער יענש. ועיין **בזה מאמר עלים לתרופה** בעלז כי תשא תשעג מדור הדף היומי. ועי"ש בשם **הלכות קטנות** ח"א סימם קס משמע שם שאע"פ שלא מסר דינו לשמים, אבל צריך למחול בליבו, ואם לא מחל גם הוא נכלל בכלל שגרים לחבירו להענש. ובשם **יד אליהו** כתב שצריך למחול בפיו, ואזי גם אם נשאר לו צער בליבו אנוס הוא. **אמנם יש מחמירין** (מהר"י ויל) אפילו באופן ששלח שליח לצרכו ומת בדרך מחמת השליחות, צריך המשלח לקבל עליו תשובה כי נענש חבירו על ידו. **לכאורה לפי הנ"ל** צ"ע מי שגרים לחבירו לדבר עליו לשה"ר שבכוונה עורר אצלו חשד עליו האם נידון כמי שחבירו נענש בגללו.

עוד עיין שבת צז. אמר ריש לקיש החושד בכשרין לוקה בגופו. אע"פ שאינו כשר לגמרי אלא שכשר בדבר שחשדו בו. ועיין **חת"ס** דשאני חושד בכשרים משאר עבירות ששם תחילה לוקה בממונו וכאן בגופו דווקא וכו', עי"ש הטעם, ולפי דבריו כתב **בשוטנשטין** שהחושד בכשרים לוקה בגופו גם על שאר עברותיו ולא רק אל זו. ועיין **ברטנורא על אבות פ"א** מ"ו והוי דן את כל האדם לכף זכות שמדת חסידות לדון אפילו רשע לזכות, דלא אמרו החושד בכשרים לוקה והחושד ברשעים אינו לוקה. אבל **המאירי** שם כתב שדווקא אדם שלא ידועים מעשיו, וכ"ש מי שהוא כשר שאסור לדונו לכך חובה.

עוד עיין בעש"ט שם טוב על התורה – פרשת קרח אות ד. אמר מרן הרב ישראל בן אליעזר, שכל מה שעשה בלעם בפועל כל הרעות, חשדוהו למשה ודברו עליו, כי בלעם היה ניצוצי משה רבינו, אבל אוי להם שזה על ידי רשעות שלהם, ראו זאת בצדיק, כדי שיכרתו ויאבדו: (נ"מ נתיב אמונה שביל ג' אות כ"ט):

ושם אות ה. כגון דא צריך לאודע לחברים העוסקים ביחודו של עולם, אף על פי שאמרו בגמרא (מ"ק ד"ח ע"ב) אין אדם נחשד וכו', זהו כשהוא שלא מחמת אויבים ושונאים, אבל אויבים דאפקו לקלא, לית ביה מששא, אף בדבר שלא הרהר בשום גלגול, הרשעים יקטרגו על צדיק ויאמרו, כמו שעשו לרבינו אלקי קדוש מורנו ורבינו אור שבעת הימים הבעש"ט ותלמידו רבינו דוב בער וכיוצא:

עוד ראה מקור מים חיים – פרשת ראה אות ג' – בשם לקוטי אמרים דל"א ע"א באמצע ד"ה קרי כתיב וז"ל, ראה ודאה הכל אחד הוא, ובגמרא עומדת בבבל ורואה נבלה בארץ ישראל, דצדיק נקרא אספקלריא, שכל אדם שרואה בו רואה את עצמו כמו במראה, ולכן אמרו במשה שחשדוהו באשת איש בפסוק והביטו אחרי משה [ועיין לעיל פ' קרח אות ב'], דבאמת שכל צדיק יש לו כללות מכל העולם ומכל בני האדם, וכל אחד החלק שלו רואה בצדיק, ולכך חשדוהו באשת איש, שהם באמת היו נואפים ערב רב וראו חלקם בצדיק וחשדוהו, ובאמת חלקם הוא הרע בטל במציאות אצלו נגד הטוב שבו, וזהו ראה, שרואה נבלה דבר נבל בארציות של ישראל, וזהו מפני שהוא עצמו עומד בבבל לשון בלבול, עכ"ל,

